

Юрій Андрухович

Rede vom 19. Mai 2011 im Vestibül

РОМАНИ ЛЬВОВА

«Тільки до Львова!» -- повторював я і в п'ятнадцять років, і в шістнадцять, ніби дещо змінений приспів солодкової польської пісеньки, про існування якої, щоправда, навіть не здогадувався. «Тільки до Львова», -- така була моя відповідь на запитання, куди я подамся вчитися після школи.

Чому саме він? Я ж мав про нього на той час вельми розмите уявлення. Головним чином – як про залізничний вокзал, з якого багато років тому ми вирушили до Праги. Виходить, я понад усе хотів до Львова тому, що він здавався мені вокзалом на празькому передмісті. Боюся, що я в цьому не помилявся.

Проте я досі не нагішуся з того приводу, що 1944 року англійці не виторгували його у Сталіна для поляків. Якби їм це вдалося, то Львів був би за кордоном, і – прощайте всі мої надії. Державний кордон між есесером і Польщею проходив би десь поблизу Винників, за ним починався б Захід. І нас туди не пускали б.

Наслідком того, що історія не визнає умовного способу, стали не тільки п'ять моїх найгустіших і найгостріших років, але і все, що я досі написав. І якщо в мене є свій Дублін, то це Львів.

Пишучи про нього, я вже не можу не повторюватися. Утім, я намагатимуся з кожного повтору, якщо він таки неунікнений, видобути хоча б одну несподіванку. Без несподіванок, передусім для самого автора, писання перестає бути писанням і перетворюється на переписування. Якщо вдаючись до повторів, я підбиратиму зовсім інші слова, то це вже не будуть повтори.

Зі Львова, перефразовуючи Тараса Прохаська, все ще можна зробити кілька романів. Що більше: я впевнений – з нього завжди можна зробити багато романів. Львів романний – у тому сенсі, що його романи ще не написані. Так, я згоден – про нього вже написано трохи романів і серед них є чудові. Але як охопити всі можливі значення цього міста зі змінними властивостями?

Я навмання перебираю їх по одному, розуміючи, що ніколи не вичерпаю.

Місто-порт

Колись я назвав його містом-кораблем, тепер хай побуде гаванню.

Тобто хай це буде узбережжя, можливо, гирло великої річки, акваторія, причали, доки, вантажні й пасажирські перевезення, крани, баржі і цілодобові притони.

Станіслав Лем у «Високому Замку» згадує бюро корабельного товариства «Кунард Лайн» з моделями океанських пароплавів («Лузитанія», «Мавританія») в кожному вікні. Воно розташовувалось у міжвоєнному лемівському (тоді ще не лемківському) Львові – здається, на вулиці Словацького. Цікаво, коли воно зникло – у 1939-му?

У будь-якому разі саме з того моменту Львів перестав бути явним портом і став таємним. Не бути портом узагалі він не може – така воля його засновників, що кілька століть шукали для нього місце достеменно посередині між морями Балтійським та Чорним.

Тому на його будинках стільки дельфінів. Вони стали другим за чисельністю (перший – лев) атрибутом у старій загальноміській декорації. Можливо, це вони надали містові його особливої прохолодної слизкості. Про них можна було б назбирати окремий фотоальбом.

Про атлантичних же вугрів у підземній річці міської каналізації – написати окремий роман: дорога вугря із Саргасового моря до Шацьких озер та Бузького басейну з Полтвою, а потім назад до океану – це друга «Одіссея» чи ще один «Улісс». Або принаймні такий от вірш:

Це здається мені цілком імовірним –
Львівська опера зводилася
безпосередньо над свіжо замуреною річкою,
до певної міри
її можна вважати
гігантським річковим нагробком
чи навіть мавзолеєм.
Але в такому разі
найчутливіші з музикантів,
потрапивши до оркестрової ями,
не можуть не чути
(на те в них і слух),
як задушливою темрявою всередині труб,
наповнюючи їх трепетом і гудінням
та ледь не стогнучи, продираються
в єдино можливого атлантичному напрямку
все ті ж вугрі.
Відомо, що вугрі здатні виживати
навіть у каналізаційних трубах,
таким чином подаючи мешканцям міста
не тільки надію,
але і приклад.

Іноді може здаватися, наче Львів – передусім підземне місто. Тобто найсуттєвіше в ньому продовжує натужно існувати десь глибоко під нами. Оркестрова яма оперного театру є в такому разі чимось на зразок перехідного простору, почекальнею або приймальною, нижче якої вже тільки води Стіксу.

За двома морями поженешся – до жодного так і не добіжиш. Міжмор'я Львова обернулось його безмор'ям. У середині кожного липня 80-х ми ритуально-п'яно кружляли нічними подвір'ями уздовж давньої вулиці На Рухах, силкуючись бодай у темряві вибрати на рештки водяних млинів і старого причалу. Нам пахло водою й намулом і здавалося, наче зараз ми побачимо Волоський місток зі статуєю Св. Івана, перейдемо на правий берег і заляжемо в його очеретах. Малі купецькі вітрильники з Гданська та Любека нечутно проходили повз нас усталеним водним шляхом Полтва – Буг – Нарев – Вісла – Балтика. Сіль ішла в обмін за бурштин, а карпатський ялівець за карибські прянощі. Велике морське минуле Львова не встигало за нами й лишалося далеко позаду.

Туга за ним усе ще відлунує: наприклад, вулицею Чорноморською в самому серці Старішого Міста. Не Старого, а ще Старішого – того, що в околицях Старого Ринку, де до неї прилягає вулиця Рибна.

Безмор'я Львова обернулось його безводдям. Вода стала драмою і кармою. Буття стало побутом, нудотною боротьбою з унітазами й поміями, вичікуванням і наслуханням *коли подадуть коли перекриють* і врешті – тягучим скрапуванням годин і років серед гір немитого посуду та переповнених попільничок, з каменем у горлі і піском на зубах. Життя стало вмиранням у ніколи не праних липких постелях. Сморід виявився невіддільним елементом побуту, він заповз до помешкань, як до в'язничних камер, і вже не покинув їх.

Саме у Львові я вперше зрозумів суть вислову «наловити води». Це таки справді були лови, це вічне наповнювання ванн з іржавими патьоками на стінках, ці всюди понаставлювані й повні по вінця відра й тази. Це було полювання на воду і захоплення її в

полон. А потім відпускання – униз, у труби каналізації, до вугрів і шурів, до підземного порту в гирлі великої річки, додому.

Місто-перехрестя

За цим значенням не тільки перетини просторів, але й часів. Отже, перехрестя є так само й нашаруванням. Перелік давніх торговельних шляхів, що в той чи інший спосіб дотикали Львова, не вмістився б на сторінках цієї книжки. Львів було вигадано не тільки посеред віків, але й посеред земель. Купецтво з Європи просувалося через нього до Азії, купецтво з Азії до Європи, хоча в ті часи ще ані Європи, ані тим більше Азії не знали, а знали винятково Старий Світ. Утім, якраз існування Львова й визначило подальший поділ континенту на Європу та Азію.

Місто розташували настільки бездоганно, що жодна валка з Британії до Персії, як і з Кореї до Португалії не могла його оминати. Дістатися з Москви до Риму, як і з Амстердаму до Бомбею, можна було тільки через нього. При цьому не всі подорожні просто зупинялись у цій точці перетинів. Деякі зненацька вирішували залишитися в ній назавжди. Серед них, зрештою, не тільки купці, а й мандрівні музиканти, проповідники, дезертири більшості армій, шпигуни, віщуни, вчені, вчителі, цілителі, втекли невірники і вільні втікачі. Одного разу я вже намагався скласти перелік їх усіх, але змушений був зупинитися, усвідомивши його нескінченність.

Коли в середині ХІХ століття австрійська верховна інженерія вибирала місце для головного залізничного вокзалу, то рішення далось їй без вагань. Головний вокзал було зведено на лінії Головного європейського вододілу, що означало висоту у 316 метрів над рівнем обидвох тутешніх морів. Хоч у слові «водо-діл» другий корінь має вказувати на ділення й поділи, я волів би ще раз піти від протилежного. Вододіл, ця геологічна складка на земній поверхні, може уявлятися не тільки рубцем, але і швом. Тим, що зшиває, стягує до купи, з'єднує.

Тому Львів (про це я вже писав) є спільним зусиллям як Заходу, так і Сходу. Тепер додаю, що Півночі і Півдня також.

Найкраще цю спільність можна передати в романі про те, як дивні метафізичні купці, засівши в якійсь універсальній львівській корчмі, по черзі виступають із розповідями про найдавні світи. Вони утворюють коло, і кожен наступний підхоплює розповідь попереднього, зачепившись за котрийсь із мотивів. Головне, щоб цей ланцюг розповідання в жодному разі не переривався. Щойно це станеться, як усе зникне, розвіється й розсіється. Таким чином, роман не матиме ні кінця, ні початку, його можна буде читати з будь-якої сторінки, найважливіше – звершити цикл і знову до неї дійти, після чого виявиться, що на тому місці вже якась інша історія, бо поки читач пересувався по колу, деякі оповідачі пішли геть разом із власними історіями, на їхньому ж місці з'явилися нові. Такий роман може помістити в собі все – як може помістити його Львів. Назва роману – «Ротації».

Місто-цирк

Усіляке перехрестя притягує до себе дивні видовища (т. зв. видовища) і дивних людей. Місто Львів не просто притягальне – воно усмоктувальне.

Почалося з жебраків і калік. Вони, ніби виконуючи якусь таємну місію, протягом кількох перших століть наповзалися до Львова настільки масово, що міській управі довелося віддати їм цілу Калічу гору, де їх утримували у клітках ліліпути (взимку їх розбирали по монастирях і лікарнях). Від міста їм належалися недільні та святкові обіди, неминуче супроводжувані кількома бочками підсолодженого спиртом волоського вина. Вдячне жебрацтво влаштовувало у відповідь міщанам блазенські процесії («калічі маніфести») з потішними танцями безногих на площі Фердинанда. Не меншою втіхою для

львів'ян виявлялись і жебрачі концерти («хори кальварійських дідів») у супроводі квартету віоліністів, підсиленого портативним похідним органчиком, трофеєм з-під Грюнвальда.

Золоті віки Львова співпадають у часі з епохою великих географічних відкриттів, коли мешканці Старого Світу ошелешено з'ясували для себе, наскільки екзотичним є реальне буття. Тоді ж під міськими мурами починають з'являтися перші поодинокі менеджери зі своїми дивами на показ. Хтось возив у клітці на колесах дикуна-індіанця, хтось пару лемурів, а хтось іще – фургон, заповнений мінералами, молюсками й ембріонами. З кінця XVI століття спеціальним розпорядчим актом їм дозволяють заходити в місто. Що стосується пересувних звіринців, то їм відвели достатньо простору на Погулянці (тоді ще не парк, а приміський ліс). Там вони могли безперервно напувати тварин із джерел Полтви, а точніше її притоки Пасіки. Починаючи з другої чверті XVII століття Погулянка, ніби тропічні джунглі, сповнюється ревінням і вищанням сотень фантастичних істот. Гіпопотами, слони й носороги витоптують ущент її зелені галявини. Пантери і гепарди стрибають по деревах. Папуги й мавпи влаштовують багатогодинні тріскотливі пересварювання у верхів'ях.

Приблизно в той самий час, тобто ближче до середини XVII століття, у Львові вперше зупиняється мандрівний цирк «Вагабундо» -- напрочуд барвисте інтернаціональне зборище всіляких унікумів, яке відтоді ще протягом трьохсот років не покидає меж Центральної Європи, іноді, щоправда, зникаючи на цілі декади. Усе, що загалом відомо про цирк, можна викласти кількома реченнями. Його структура була династійною – таким чином, його актори століттями носили одні й ті самі прізвища. Директори ж завжди призначались Інвестором¹, особою, що її ніхто й ніколи не бачив через те, що вона заправляла всім, сидячи безвилазно десь у швейцарському кантоні Валіс, на батьківщині циркового ремесла. Останній з директорів, Ананда, вчинив нечуваний переворот і, скинувши тодішнього Інвестора, заволодів цирком особисто. Але це трапилося напередодні остаточного краху, коли всій групі довелося рятуватися від політичних репресій утечею за океан.

Роман про їхні останні часи міг би називатися просто – «Цирк «Вагабундо».

Починатися ж він міг би так: «Аномалії мандрували світом і ніяк не могли оминати Львова. Аномалії тяглися до найбільшої аномалії, що звалася Львовом».

З Лемового «Високого Замку» випливає, що він у дитинстві бачив останніх недобитків з «Вагабундо». Він пам'ятає, як «подвір'ями того часу кружляли незліченні штукарі, пожирачі вогню, акробати, співаки й музики, а також справжнісінькі катеринники, з котрих не один мав навіть папугу, що витягав папірці з ворожбою». Справа в тому, що на описуваний Лемом період від цирку було відлучено певне число акторів.

Відлучені самозванці (саме про них роман) заволодівають цирковим архівом, у якому зібрано:

магічні інструкції щодо чаклунських і гіпнотичних сеансів,

таємні плани підземних сполучень у в'язницях, монастирях, фортецях і банках 111 найважливіших міст,

десятки мап, саморобних і друкованих, із зазначеннями місць, де закопано найзнаменитіші скарби;

тисячі сторінок компромату на чільних міських діячів і політиків усіх епох;

інша езотерика – як наприклад, чарівні палички, вінілові диски з голосами духів, відьомські люстерка, в яких можна оглядати порноролики, корені мандрагори, зібрані під шибеницями на Гицлівській горі.

Архів цирку «Вагабундо» увесь міститься в одній валізі. Зрозуміло, що це найцінніша валіза на світі.

¹ Деякі знавці схильні пояснювати поняття Investor як InWestor – той, що на Заході.

Тут знову доречно згадати свідчення Лема, який пише про «мініатюрні мандрівні цирки *від чорного ходу*, що здатні поміститися з усім реквізитом (фехтувальні булави, гирі, меч для ковтання) в одній-єдиній, до того ж добряче потертій валізі із штучної шкіри».

До речі. Я бачив такі валізки ще наприкінці шістдесятих. Але тоді їх носили вже тільки божевільні. Тож знову до роману.

За валізою з архівом, ясна річ, полюють. При цьому існує щонайменше чотири сторони, які прагнуть її перехопити. Це служба безпеки, приватне детективне бюро, індійський брахман-мільярдер і нащадки першого Інвестора. Самозванці, яким щоразу вдається вислизнути і замести сліди, врешті настільки заплутуються у власних конспіративних заходах, що гублять валізку десь на міському звалищі неподалік Збиранки і Грибовичів, де її розтягують бомжі. У романі місто перетворюється на перманентний гіпнотичний сеанс або суцільний атракціон, підозріло дешевий і демократично загальнодоступний, з парковими оркестрами, джазом, першим звуковим кінематографом та механічними ляльками. Місто в романі – це запаморочливі каруселі, палац привидів, бочка сміху, криві дзеркала, незліченні кіоски та кабінети, де скуповуються наївні й зачаровані душі приміського пролетаріату.

В останній сцені цирк виявиться блошиним, а всі перипетії роману – галюцинацією хворого скарлатиною школяра, що прогулюючи уроки в луна-парку, забрів до павільйону розваг і задивився на шоу дресированих бліх.

Місто-дурисвіт

Львів і гроші – вічна тема.

Гроші йдуть назирці за спокусами. Якщо місто наповнюється спокусами, то в нього входять гроші. Що більше спокус -- шинків, борделів, цирків і казино, то більше грошей. Після того як досягається певний пік, це починає діяти у зворотному порядку. Спокуси породжують гроші, а гроші спокуси. Відтак вони, спокуси і гроші, вже ототожнюються. Нагромадження грошей перестає означати що-небудь і стає самоціллю, відвадити від якої не може ні смерть, ні інфляція. Саме це і трапилося зі Львовом. У ньому гроші відокремилися від буття і звелися над ним своєрідним абсолютом.

Насправді ж у силу свого розташування в нещасливій частині світу Львів є переважно бідне місто. Бути перехрестям усіх торговельних шляхів, як виявилось, не означає розбагатіти на цьому. Особливо коли переходиш з рук у руки по дванадцять разів за століття, і ці *руки* лиш те й роблять, що обдирають тебе до останньої нитки.

Культ грошей і бідність є дуже небажаним поєднанням.

Саме через нього у Львові змістився фокус цінностей і спокусами почали вважати те, що насправді є засадничими людськими потребами – дах над головою, вода у крані, опалення, мінімальна влаштованість побуту. Махлювання з цими потребами виявилось улюбленою справою багатьох поколінь. Так у Львові виник цілий клас мешканців міста, що тільки й існує з обману подібних собі невдах. Дорожнеча Львова, нічим не виправдана й нахабна, була провідною темою всіх без винятку листів, депеш і звітів, що їх завжди розсилали й досі розсилають по всіх усюдах шоковані прибульці.

Я навіть не уявляю, що діялося б, якби Львів міг приваблювати чимось більшим, ніж він має в собі. Якби йому дано хоча б соту частину атракцій Венеції, хоча б двадцятку Праги чи десяту Відня!

(До речі: так і перекидається ще один місток до першого зі згаданих міст – через шахрайство. І все ж наскільки венеційське шахрайство є зрозумілим та прийнятним, настільки львівське абсурдним. А якщо так, то це вже мистецтво для мистецтва, тобто шахрайство для шахрайства).

Але якби мова йшла тільки про дорожнечу! Справою честі для кожного маклера у Львові є не тільки якнайбільше здерти, але і якнайбезбожніше обвести круг пальця.

Львів поза будь-яким сумнівом є містом із власним кримінальним обличчям. Його дослідники² проте відзначають суттєве переважання м'якої (лагідної) злочинності, зосередивши її на чотирьох напрямках:

уже згадане шойно шахрайство в його максимальній амплітуді – від краплених карт і до продажу помешкань, що їх не існує у природі,

фальшування, підробки – і навіть зовсім неочікуваних речей; не тільки монет, коштовних каменів чи цінних паперів, до чого всі звикли, але й, наприклад, воску, олії, перських килимів, рідкісних рептилій, кокаїну,

хуліганство,
проституція.

Не знаю, чи два останні загалом відносяться до злочинності – на мій погляд, самі по собі ні, хоч і ситуативно межують з нею. Натомість я додав би ще й таку лагідну (м'яку) форму як убивство через отруєння. Саме в ній міщани Львова досягли протягом століть особливої філігранності, що завдяки їй скоєні ними отруєння офіційно такими навіть не вважаються. Існувала б їхня справжня статистика – ми б жахнулися.

Безпосередніми виконавцями цих злочинів є зазвичай рідні та близькі жертв. Натомість усе необхідне – консультаціями починаючи і вбивчими препаратами закінчуючи – вони отримують від групи шкідників-аптекарів, які здобувають на цьому захопленні місцевої людності неабиякий зиск.

Місто-жертва

У Львові вбивали завжди. Але іноді в ньому вбивали масово. Насправді це легковажно-миле, кав'ярняно-кавове і пиволюбно-хмільне місто є жахною, закиданою людськими тілами ямою. У старіших дільницях мав би кричати кожен камінь.

Львів – це перехрестя мов, релігій, етносів. Це нашарування культур. Ви вже про це читали.

Але значно більшою мірою Львів – це нагромадження антикультур. І злагоди в ньому не було ніколи. Якщо траплялися відносно мирні періоди, то все завжди висіло на волосинці. Чи навіть на павутинці. А павутиння снувалося не у Львові.

Взаємна етнічно-конфесійна ненависть, яку стримувала тільки Австро-Угорщина, вирвалася з-під контролю разом з її, Австро-Угорщини, розпадом. Слідом за соціальними революціями й переворотами в Росії та Європі до етнічно-конфесійної додалася класова ненависть.

У першій половині ХХ століття Львів є війною всіх з усіма і проти всіх. Інакшість (мовна або звичаєва) стає підставою для репресій аж до цілковитого знищення інакших. Око за око й зуб за зуб – єдине дієве гасло, єдина мотивація стосунків у трикутнику з поляків, євреїв та українців. Кожна зі сторін трикутника жадає чисток усередині інших двох. Якщо не асиміляція, то хоча б маргіналізація. Варіантом *очищення від інакших* у двох світових війнах та у зв'язку з ними було рішуче витіснення, ба навіть виштовхування за межі міського буття поляками українців,

німцями та українцями євреїв,
радянськими росіянами, українцями та євреями поляків,
ними ж – західних українців.

Сварами всередині трикутника, безумовно, маніпульовано ззовні. Не забуваймо, що Львів, як і вся частина світу, до якої він належить, розташований поміж Німеччиною та Росією. Обидва імперіалізми зіграли свою гру. На середину століття місто втратило майже

² Андрій Козицький і Степан Білостоцький.

все попереднє населення. Від цього в ньому начебто й поменшало ненависті. Але водночас поменшало мов, культур і тяглості. Останньої поменшало катастрофічно.

Усі, кого мені так не вистачає в місті, або замордовані, або втекли, або не витримали, або не народилися.

У Львові забагато, як на таке невелике місто, проклятих місць.

Їхні імена – Тюрма на Лонцького, Бригідки, Шталаг 328 – Цитадель, Янівський концтабір, гетто, Лисинецький ліс.

Усвідомлюєш, як їх багато – і перестаєш нарешті запитувати: чому тут завжди таке враження, ніби оці мешканці щойно прийшли замість когось іншого?

Місто-цвинтар

У місцях, де аж так багато жертв, особливого значення набувають поховання: мертві важливіші за живих. Іноді настають і такі часи, коли значення міських цвинтарів перевершує значення самого міста.

Ні, я не хочу сказати, що більшання ознак розпаду, зокрема, дедалі відчутніша невідповідність населення містові, яке воно населяє, неминуче розпадом і закінчиться. Можливо, ні. Можливо, ще рано писати про місто-госпіс.

Але про місто-цвинтар як про минуле, що живіше за теперішнє, писати саме пора. Коли восени 1978-го на Янівському (нас було п'ятеро, нам було по вісімнадцять) ми кілька годин кружляли захарашченими цвинтарними алеями і розлізими стежками, нам ішлося про могилу Антонича. Хоч насправді нам ішлося про самих себе, про те, що ми починаємо жити. Це була потреба ініціації. Ми шукали свого містичного сенсу. І коли сталося майже неможливе, тобто ми знайшли, то це було наче підтвердження або заохочувальний знак. Бо ми того дня не знайшли, а знайшлися.

Личаківський цвинтар є містом у місті. При цьому, як завжди, лише внутрішнє місто й виявляється справжнім. Лише воно і тримає на собі весь тягар буття Львовом. Личаківський – це злагода мертвих. Вони співіснують ідеально, усі разом і так близько – Банах і Коцко, Горголевський і Лівинський, Запольська і Крушельницька, Гротгер і Труш, Ян Заграднік і Назар Гончар, Франко і Смолька, Шашкевич і Гошинський, Конопницька і Рудницька, повстанці й митрополити, астрологи і капелани, революціонери й пілоти, жертви Талергофа, Берези, Бригідок, усі інші жертви і жертви тих інших жертв.

Іноді хочеться бачити поміж ними ще когось, бо дуже не вистачає. Наприклад, Віттліна або Куроня, чи скажімо, Джакомо Джойса і Джима Моррісона. Щоб усіх їх торкався навесні довгими зеленими пальцями Карл Бауер, університетський ботанік. От про нього й мав би написатися ще один роман, «Злагода мертвих» – про те, як насаджуючи квіти, кущі й дерева, поступово перетворюєш цвинтар у рай, а пам'ять у надію.

Місто-симулякр

Лише за п'ять моїх студентських років у Львові тричі знімали фільми, де він удавав із себе щось інше. Почалося з «Боярського і трьох мушкетерів» (Париж та інша Франція), продовжилося «Оводом» (Рим та інша Італія) і майже одночасно – грузинською комедією «Тифліс – Париж і назад» (знову, як підказує назва, Париж).

Ми чомусь досить відверто пишалися з цього приводу. В есесері, з якого до справжнього Парижу було далі, ніж до Місяця, підставою для пишання могло стати навіть це. Місцева преса вкотре (але вперше за радянських часів) почала називати місто маленьким Парижем. Насправді так називають Ляйпциг і ще кілька тисяч інших, переважно німецьких, міст. Зате Париж чомусь ще ніхто й ніколи не назвав ані великим Ляйпцигом, ані великим Львовом. Та навіть і Відень ще ніхто не назвав хоча б великим Лембергом. Утім, маленький Відень – то Чернівці.

Щиро кажучи, Львів є провінційним і відносно мало знаним у світі містом, яке має себе за славнозвісну метрополію. Його амбіції втілюються переважно в зовнішньому – вдаванні, уявлянні себе та умовлянні в себе. За часів есесеру його визнавали одним із чотирьох європейських міст на всю велетенську країну. Львів був заміном чогось, до чого дістатися неможливо, бо туди зась. Він розпадався на фрагменти якихось парижів, римів, праг і будапештів, посилено симулюючи Захід усюди, де тільки міг. Мені здається, в цьому й полягала його таємна місія, що з нею він радив собі просто героїчно. Освічені львів'яни полюбили наводити аргументи (на жаль, вічно одні й ті ж), які мали абсолютно вивищити Львів у будь-чий очах. Серед них:

ансамбль Ринку належить до п'ятірки визнаних ЮНЕСКО найвидатніших ринкових площ Ренесансу;

купол Домініканського собору один до одного повторює купол римського Святого Петра, щоправда, удвічі з половиною зменшений;

Старе Місто сплановане і розбудоване точнісінько за зразком Флоренції;

Оперний театр офіційно визнаний одним з вінців архітектурної досконалості і в цьому поступається (увага!) лише міланській «Ла Скалі»;

Наполеон до кінця своїх днів дуже жалкував, що після перемоги під Аустерліцом не рушив на Львів;

Личаківський цвинтар давніший від паризького Пер-Лашез;

якийсь професор Бретшнайдер, учений бібліотекар, потрапивши до Львова на запрошення університету, занотував: «Я ще не бачив міста, настільки відданого розпусті. Шлюх у ньому так багато, що Берлін може здатись Єрусалимом у порівнянні з цим Вавилоном»;

у різні часи в місті перебували Моцарт-син, Джакомо Казанова, граф Каліостро, Оноре де Бальзак і Володимир Ленін.

Останнього персонажа, щоправда, згадували без особливих гордощів, але все ж ніколи про нього не забували. Так було тоді.

Так загалом усе й сьогодні. Львів усе ще прагне бути порівняним, поставленим поруч і співвіднесеним. Так ніби не вірить у свою самодостатність. Я знаю, що заради кращої певності у собі він буває багатьма іншими містами. Якось уночі я ніяк не міг знайти у просторі між Пекарською та Левицького. Тоді я побачив його Мюнхеном, тільки значно гірше освітленим і цілковито позбавленим запаху печених каштанів, хоч і не зовсім позбавленим запахів блювотиння та псячого лайна. Добре, що поруч ішло кілька друзяк, і я не збочив у пошуках ес-бану на Штарнберг.

Іноді він Одеса. Це коли знову починає здаватися, ніби з-за дальніх будинків от-от визирне море чи хоч би шматочок порту.

Іноді Калінінград. Іноді Трієст.

Але дедалі частіше Кривий Ріг, Краматорськ або Нікополь.

І найчастіше – місто без назви. Тобто без властивостей. На дві третини (дехто скаже – на сім восьмих) він ще й досі складається з незрозумілої та обшарпаної забудови Городоцького, Жовківського та Личаківського передмість. Яких вона років, часів, епох? До війни чи після? І якщо після, то після якої саме? І чи не від цього Львова намагається відвадити нас у своєму путівнику львівській таки професор Мечислав Орлович, коли радить «остерігатися третьорядних брудних єврейських готелів на передмістях»?

«Але ж без них його взагалі б не було, -- відповів би я професорові, якби він не помер у Варшаві за рік перед моїм народженням. – А з ними він урешті чесно стає самим собою, нікого не вдаючи і не наслідуючи».

Місто-фантазм

У моєму улюбленому романі йтиметься про блукання. Герой пускатиметься у безконечно довгий нічний лабіринт, задалегідь ковтнувши, наприклад, пігулку-другу циклододу. Він шукатиме у своєму місті всі інші міста, їхні частинки, уламки та відображення. Він їх у ньому знаходитиме. Його Львів ростиме на очах і врешті виявиться найбільшим на світі Львовом. Герой бігатиме його надувною поверхнею і ковзатиме скляними хідниками. Переходячи з одного кварталу до іншого, герой насправді мандруватиме багатьма країнами – трохи Вірменією, а трохи Грецією чи навіть Ефіопією. Незліченні суші-бари навіватимуть ідею про Токіо чи Кіото. Йому доведеться спілкуватися з рослинами і тваринами, а для цього опанувати п'ять-шість десятків мов. Реальне місто накладатиметься на візії – Святий Юр опиниться на геть зарослій виноградом спині кита, Високий Замок стане Монбланом, а плесом Академічної ходитимуть «Лузитанія» і «Мавританія», океанські кораблі товариства «Кунард Лайн». Разом із третіми півнями герой прибу'ється до універсальної корчми, де дивні купці ніяк не можуть завершити жодної з оповідей.